

דוד כתב על כל פרשה ופרשה, דברים שבאו מהתכת
התורה שלמד בעומק נשמתו המיוחדת. לכבוד חתונתו
עם אהובתו מיטל הוצאנו לכבודם את דבריו בחוברת.
תהיה תורתו שלו לעילוי נשמתו הטהורה ולזכרו הטוב
והמבורך.

לעילוי נשמתו הטהורה
ולזכרו הטוב
של אהובנו
דוד שורץ הי"ד
נפל בקרב
כ"ז בטבת תשפ"ד
8 בינואר 2024

לחצו כאן

כדי לקבל את דברי
התורה של דוד

פרשת חיי שרה

מתוך 'לדוד ברכי נפשי' דברי תורה על סדר פרשיות השבוע, שכתב דוד שורץ הי"ד

ובעומק הדברים נראה כי אין עיקר הבעיה בבני הארץ בעצם היותם עובדי עבודה זרה, כי אם במעלות ובמידות החברה, והדברים צריכים ביאור. הרב אשר וייס בחידושו על התורה מתייחס אף הוא לדברים, ובדרך דומה מקשה: "בנות הכנעני שכנו של אברהם אבינו אינם מוצאים חן בעיניו, הם אינם ראויים לבנו יחידו ליצחק ואברהם אבינו מצווה לאליעזר להרחיק נדוד לארץ מולדתו ליקח אשה ליצחק ומוטל עליו להבין מה חרדתו הגדולה של אברהם אבינו בציווי זה." והדברים קשים. הוא מוסיף לה, והוא מפרק לה: "כשאברהם אבינו בא לנטוע את כרם ישראל ולבנות את ביתו הוא אינו מתיירא כלל מע"ז, בביתו של אברהם אין כלל מקום לע"ז, אורו של אברהם אבינו מכהה ומבטל כל שביב וזיק של אמונה בטלה, ברם ממידות רעות ותכונות פסולות אברהם אבינו חושש ומתיירא. אי אפשר להשתית ולהקים את כרם ישראל כאשר יש אפילו תערובת קלה של תכונות ומידות רעות, וכמאמרו של גאון המוסר הרב ישראל סלנטר - דקל לו לאדם להניע הרים ולעקור גבעות ממקומם מאשר לתקן מידה אחת רעה הטבועה בנפשו".

בעומק הדברים נראה מדבריהם כי כל תכסיסיו של אברהם וכל אופן התנהלותו הסבוכה לא נבעה אלא בעקבות החיפוש והחתייה הבלתי פוסקת אחר המידות והמוסר, ועד כדי הקדשת ס"ו פסוקים לטובת העניין. ועד כמה הדברים נוגעים ורלוונטים לימינו. לעיתים אנחנו נוטים בחיינו שלא בצדק לתור אחר החיצוניות, אחר המראה ואחר השם 'הטוב' לכאורה שאנשים יוצרים לעצמם. אין זה צודק כלל וכלל, מלמד אותנו אברהם. אברהם לא הלך בדרך 'עקלקלה' זו אלא כדי ללמדנו שאין לנו לתור אלא אחר המידות, המוסר והיושר. אל לנו לשים לבנו לדברים חיצוניים שמטעים ומושכים את תשומת הלב. ממילא הדברים מלמדים את גודל החשיבות שיש בקניית מידות טובות והליכה בדרך הישר, שבאים עוד לפני הקפדה על קיום מדוקדק במצוות, שבוודאי חשובה מצד עצמה ולא צריך להגיג. ועד כמה מוטלת עליו החובה להשריש בלבנו את החתייה הכנה והבהירה אחר המידות והמוסר על פני שאר דברים חיצוניים שמושכים את לבנו. לכן אמרו חז"ל במסכת ברכות: "מרגלא בפומיהו דרבנן דיבנה אני בריה וחברי בריה אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתי כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתי ושמה תאמר אני מרבה והוא ממעיט שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים" (יז, עא). רק הבוחן כליות ולב יודע מי מכון לבו לשמים. אנחנו לא מסוגלים לדעת רק על ידי הסתכלות חיצונית מי גדול מחברו, ודוקא מתוך כך נובע החיוב הגדול שמוטל עליו לחפש ולחקור אחר המידות והמעשים הטובים, עוד לפני שאר דברים אחרים. החתייה המתמדת אחר מידות טובות ומוסר היא המצפן האמיתי ובה עליו להתמקד.

פרשת השבוע פותחת בתיאור פטירתה של שרה אמנו ובהספדו של אברהם. סוגיית פטירתה של שרה, וכל 'הדין ודברים' שבין אברהם לעפרון החתי אודות רכישת המערה בחברון מתוארים בהרחבה יתרה בחלקה הראשון של הפרשה. למרות זאת נדמה לי שסוגיות אלו אינן הסוגיות העיקריות בפרשתנו. מתוך עיון שני בפסוקי התורה נראה כי גם אם סוגיות שונות נדרשות בפרשתנו, כולן מבטאות יחד את שלב העברת הנהגת האומה, הרעיון היהודי והדגל הלאומי שייסד אברהם לידי הדור הירוש - ליצחק. לאחר פירוטה המדוקדק של התורה בעניין המשא ומתן אודות קניית המערה, עוברת התורה בתחילת פרק כד לדון באריכות יתרה בסיפור מציאת שידוכו של יצחק. לסוגיה זו מקדישה התורה לא פחות מששים וששה פסוקים, והדברים מתמיהים. ראשית, ניתן להסיק כי אריכות זו מורה על החשיבות שהתורה מייחסת לסיפור שליחת העבד, וממילא מתוך כך ומתוך עיון בדברי אברהם לאליעזר ניתן ללמוד על החשיבות שמייחס אברהם למציאת השידוך, היינו את חשיבותה של רבקה ביסודות עם ישראל לדורותיו. אברהם אבינו, ראש וראשון לאבותינו הקדושים, פורץ הדרך ומפיץ האמונה, היה הראשון להילחם למען אמונת ה' בעולם. אברהם נושא על כתפיו תפקיד יחיד מסוגו, כדברי המדרש: "אברהם העברי - הוא בעבר אחד וכל העולם מעבר אחר" (בראשית רבה מב, ח). דמותו מהווה נקודת מפנה עיקרית בספר התורה ובהיסטוריה העולמית. השפעות מעשיו מלוות אותנו עד ימינו ואין זה המקום להאריך. אברהם יודע שיצחק בנו הוא הוא הירוש הבלעדי שיירש לרשת את אותו תפקיד גדול, והוא שיירש ליטול את כובד השליחות ולהמשיך את מפעל השרשת האמונה היהודית באומה ובעולם. לאור הדברים, קשה להבין את הדרך 'העקלקלה' בה בחר ללכת אברהם בעניין מציאת השידוך ליצחק, וכל סיפור שליחת אליעזר עבדו מעורר תמיהה גדולה. אברהם מודאג מאוד מציאת יצחק מארץ כנען, זה מובן. כדרך אגב אזכיר את דעתו של סבא אבי שגורס שישודו של חשש זה נטוע עמוק בברית בין הבתרים. אברהם, לדעתו, חושש מהגלות העתידית הצפויה וכיוון שהוא לא מעוניין להיות 'המתנדב' שיוציאה לפועל, ומתוך כוונה למנוע או לכל הפחות לעכב עד כמה שניתן את קיומה, הוא מונע את יציאתו של יצחק, תוך הבנה שכל זמן שיצחק נשאר בארץ כנען אין הגזירה יכולה להתקיים. חשש זה מביא את אברהם להחלטות תמוהות וסבוכות. מחד, אברהם אינו מתיר ליצחק לשאת אשה מבנות הארץ. מאידך, אינו מאפשר לו לתור אחר כלתו בארץ זרה. באותו הקשר צריך להבין מה בדיוק המניע למצוא אישה דווקא בחוץ לארץ, שהרי 'זה נבילה וזה טריפה'. מה החילוק בין אנשי הארץ הרעים בעיני אברהם, לבין ארץ מולדתו של אברהם שבידוע שהיא ארץ עובדי עבודה זרה (שהרי שם נולד אברהם לתרח, עובד אלילים ידוע). "הכלי יקר" כבר עמד על שאלה זו וכתב: "מסתמא צוה שלא יתחתן בבנות הכנעני פן ילמד ממעשיהם וכו' ואם כן מה יריוח אם ישא אשה מבנות לבן ובתואל אשר גם הם עובדי ע"ז כמו הכנעני וכו'". אמנם יש חששא אחרת והוא שטבע האבות נמשך גם לבנים, זה דוקא באותם עבירות הבאים מחמת החומר באכילה וזימה וכילות וקנאה וכל המידות הרעות וכו' אבל עבודה זרה דבר התלוי בשכלו של אדם, אינו מתפשט מאבות לבנים וכו' על כן היה מרחיק הכנענים שהיו שטופים בזימה, ולא הרחיק לבן ובתואל שלא היה בהם כי אם פחיתת הע"ז בלבד".

"מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי" (תנא דבי אליהו רבה, פרק כה)